

„Jednotlivci, ale aj celé národy, ktoré sa nepoučia „zo svojej histórie“ sú odsúdení na zabudnutie.“

Rozhovor s historikom Ďurom Hardim

„Individuals, Even Entire Nations that do not Learn “from their History” are Doomed to be Forgotten.“ An interview with Historian Ďura Hardi

Historian Ďura Hardi, PhD. was born in 1971, in Russian Keresture, Serbia. His university education and career are connected with the Department of History at the Faculty of Arts and Letters of Novi Sad University, where he completed his studies in history (1996), and continued his postgraduate studies, successfully defending his thesis in historiography *The State Status of the Galicia-Volhynia Principality During the Rule of First Romanovichs*, and obtained the title of Magister scientiarum in 2001. He also defended his doctoral thesis entitled *The Drugeth Family in the Middle Ages* at the same university in 2009. He has been employed by the Department of History since 1997. Ďura Hardi lectures on media studies and topics related to the general history of the Middle Ages. He is a full professor at the University of Novi Sad, and since last year (2021) also the head of the department of history.

Prednáška v Colloquia Russica na Jagelonskej Univerzite v Krakove v roku 2019

He had the opportunity to improve his academic skills at the Polytechnic Faculty of Kavala (Greece), where he attended a school of Greek language and culture (1994). He was also a fellow of the Goethe Institut (Prien am Chimsee, 2002). During another ÖAD scholarship, he made a study stay at the Institute of History of The Karl Franzens University in Graz in June 2007. In September of the same year he was a fellow of the Georg Eckert Institute for International Textbook Research in Brunswick. International academic exchange programs (Ceepus, Erasmus +) as well as bilateral cooperation agreements (e. g. between Serbia and Slovakia) have enabled him to be a guest lecturer at the Department of General History of the Faculty of Arts and Letters of Comenius University in Bratislava, at the Catholic University in Ružomberok, and at the Department of Historical Auxiliary Sciences, Faculty of Arts and Letters, at Szegeed University. He also made study visits to many scientific institutions, libraries and archives, for example in Budapest, Bratislava, Vienna, Graz, Linz, Prešov, Košice, Brno, Ivanovo-Frankovsk.

In his research he focuses mainly on the history of the Middle Ages. He is interested in the history of Kievan Rus', the relations of the Galicia-Volhynia principality with Hungary and the Polish principalities. He researches Serbo-Hungarian relations, the life of the aristocracy in Hungary during the reign of Anjou, the medieval history of present-day Vojvodina, and, last but not least, he is also interested in the history of the Ruthenians in Serbia.

Návšteva stredovekého mesta Carcassonne vo Francúzsku v roku 2017

To date, three of his monographs have been published: *Naslednici Kijeva između kraljevske krune i tatarskog jarma, studija o državno-pravnom položaju galičke i Galičko-Volinske kneževine do 1264. godine* [The Heirs of Kiev Between the Royal Crown and the Tatar Yoke, a Study of the State and Legal Status of the Galician and Galicia-Volhynia Principalities up to 1264], Faculty of Arts and Letters at Novi Sad University, Novi Sad 2002; *Drugeti, povest o usponu i padu porodice pratilaca krejjeva* [The Drugeths; a Story of the Rise and Fall of the Family of Companions of the Regions,] Faculty of Arts and Letters at Novi Sad University, Novi Sad 2012; and *Itinerarij Rostislava Mihailoviča* [Rostislav Mikhailovich Itinerary], "Srem" Historical Archive, Faculty of Arts and Letters at Novi Sad University, Sremska Mitrovica 2019.

As an editor, he participated in the publication of the anthologies: *Srednjovekovna naselja na tlu Vojvodina, istorijski procesi i događaji* [Medieval Settlements in the Territory of Vojvodina, Historical Processes and Events], "Srem" Historical Archive, Faculty of Arts and Letters at Novi Sad University, Sremska Mitrovica 2013; and *The Cultural and Historical Heritage of Vojvodina in the Context of Classical and Medieval Studies*, Faculty of Arts and Letters at Novi Sad University, Novi Sad 2015. Professor Đura Hardi is the author of more than 60 professional papers and reviews. He has participated in international scientific conferences in Serbia, Hungary, Slovakia, the Czech Republic, Germany, Ukraine, Poland, Croatia and Montenegro.

He is also a member of the editorial boards of the magazines: *Zbornik Matice srpske za istoriju*, *Konstantinove listy*, *Kulturne dejiny*, *Східноєвропейський історичний ішник*, *Scrinia Slavonica*, *Wieki Stare i Nowe*, *Godišnjak Arhiva grada Novog Sada*.

Historik Đura Hardi, PhD. sa narodil v roku 1971 v Ruskom Keresture v Srbsku. Jeho akademické vzdelanie a kariéra je spätá s Katedrou histórie Filozofickej fakul-

ty Univerzity v Novom Sade. Tu skončil štúdium histórie (1996) a pokračoval na postgraduálnom štúdiu, na ktorom obhájil prácu: *Štátoprávne postavenie Haličsko - Volýnskeho kniežatstva počas prvých Romanovičovcov* v historiografii, a získal titul Magister scientiarum (2001). Doktorskú prácu s názvom *Rodina Drugethovcov v stredoveku* obhájil na tej istej univerzite v roku 2009. Od roku 1997 je zamestnaný na katedre histórie. Prednáša mediavistiku a predmety, ktoré sa vzťahujú na všeobecné dejiny stredoveku. Dnes je riadnym profesorom Univerzity v Novom Sade, a od minulého roku (2021) i vedúcim katedry histórie.

Mal príležitosť odborne sa zdokonaľovať na polytechnickej fakulte v Kavale (Grécko), kde navštevoval školu gréckeho jazyka a kultúry (1994). Taktiež bol štipendistom Goetheho inštitútu (Prien am Chimsee, 2002). Počas ďalšieho štipendia, ÖAD, uskutočnil študijný pobyt v Institut für Geschichte, Carl-Franzens-Universität v Grazi - jún 2007. V tom istom roku (september) bol štipendistom Georg-Eckert-Institut für internationale Schulbuchforschung v Braunschweigu. Programy medzinárodnej akademickej výmeny (Ceepus, Erasmus+), ako aj zmluvy o bilaterálnej spolupráci (napríklad Srbsko-Slovensko) mu umožnili hostovať na Katedre všeobecných dejín Filozofickej fakulty Univerzity Komenského v Bratislave, na Katolíckej univerzite v Ružomberku alebo na Történeti Segéd tudományok Tanszék, Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar, v Segedíne. Uskutočnil aj študijné pobyty vo vedeckých inštitúciách, knižniciach a archívoch v Budapešti, v Bratislave, vo Viedni, v Grazi, v Linci, v Prešove, v Košiciach, v Brne, v Ivanovo-Frankovsku a inde.

Oblasťou jeho vedeckého skúmania sú dejiny stredoveku. Zaujímá sa o témy z minulosti Kyjevskej Rusi, vzťahov Haličsko-Volýnskeho kniežatstva s Uhorskom a poľskými kniežatstvami, srbsko-uhorskými vzťahmi, životom aristokracie v Uhorsku počas panovania Anjouovcov, stredovekými dejinami dnešnej Vojvodiny, a v neposlednom rade sa zaujíma aj o dejiny Rusínov v Srbsku.

Do dnešných dní boli vydané tri jeho monografie: *Naslednici Kijeva između kraljevske krune i tatarskog jarma, studija o državno-pravnom položaju galičke i Galičko-Volinske kneževine do 1264. godine*, Filozofski Fakultet u Novom Sadu, Novi Sad 2002; *Drugeti, povest o usponu i padu porodice pratilaca anžujskih kraljeva*, Filozofski fakultet u Novom Sadu, Novi Sad 2012; *Itinerarij Rostislava Mihailoviča*, Istorijski arhiv „Srem“ - Filozofski fakultet u Novom Sadu, Sremska Mitrovica 2019.

Ako editor sa podieľal na vydaní zborníkov: *Srednjovekovna naselja na tlu Vojvodine, istorijski procesi i događaji*, Istorijski arhiv Srem - Filozofski Fakultet u Novom Sadu, Sremska Mitrovica 2013; ďalej, *The Cultural and Historical Heritage of Vojvodina in the Context of Classical and Medieval Studies*, Faculty of Philosophy Novi Sad, Novi Sad 2015. Profesor Đura Hardi je autorom vyše 60 odborných prác a recenzií. Zúčastnil sa na medzinárodných vedeckých konferenciách v Srbsku, Maďarsku, Slovensku, Česku, Nemecku, Ukrajine, Poľsku, Chorvátsku alebo v Čiernej Hore.

Ďalej je členom redakčných rád časopisov: *Zbornik Matice srpske za istoriju, Konstantínove listy, Kultúrne dejiny, Східноєвропейський історичний вісник, Scrinia Slavonica, Wieki Stare i Nowe, Godišnjak Arhiva grada Novog Sada, Godišnjak Muzeja grada Novog Sada*.

Prednáška o srbských despotoch v Uhorsku v Matici Srbskej v roku 2021

- *Cesty, ktoré nás priviedli k láske k histórii sú rôzne. Aká bola tá tvoja? Kto ťa naučil mať rád históriu?*

Keď je niečo späté s cestami a láskou, dokonca i keď ide o tak racionálnu vedu akou sú dejiny, príčina všetkého (konkrétnych udalostí) sa musí čiastočne hľadať v šťastnej zhode okolností. Lásku k histórii mi, uznávam, odhalili knihy a nevedomky jedna učiteľka. V dome môjho deda určitú dobu žila v podnájme Anna Kandračova, učiteľka dejepisu a zemepisu na našej základnej škole. Ona mi ako malému chlapcovi dávala zemepisné atlasy a učebnice dejepisu, ktoré už viacej nepotrebovala. Ja som ich proste „vpíjal“. Nakoľko som osobne nebol na oceánoch a pohoriach ďalekých krajín, „skúmal“ som minulosť. Keď som sa po ukončení gymnázia rozhodol, že sa zapíšem na štúdium dejepisu v Novom Sade, otec zdvihol svoj prísny pohľad a pokojne mi povedal, že by bolo lepšie, aby som si zapísal právo alebo medicínu, pretože z dejepisu sa nikto nenajedol chleba. V tom čase som sa kamarátil aj s lokálnym básnikom a intelektuálom, mojim priateľom Zvonimirom Ňaradijom. Keď počul, aké štúdium som si vybral, počas celých letných prázdnin mi dával čítať knihy z jeho osobnej, bohatej bibliotéky – mnoho kníh poézie, beletristiky a dejín, o ktorých sme veľa diskutovali. Ešte pred štúdiom som mal tú česť prečítať Hérodota alebo, pre mňa menej zaujímavejšieho, Thukydidesa. Dobre si pamätám knihu Keď slnko bolo Boh, Zenona Kosidovského, ktorá vo mne zanechala veľký dojem. Na jeseň 1990 som odišiel na vojenčinu. V tom období súmraku socializmu, bolo povinnou praxou, že všetci pred vysokoškolskými štúdiami museli ísť na vojenčinu. Výnimkou boli iba synovia „vážených“ súdruhov (komunistov). Oni mali možnosť najprv študovať a až potom ísť na vojenčinu.

- *Organizovali ste s kolegami počas svojho vysokoškolského štúdia nejaké vedecké študentské aktivity a podujatia?*

Moja generácia študovala v 90. rokoch 20. storočia. Kým v časti donedávna socialistickej Európy rad-radom padalo staré zriadenie, u nás prebiehal rozpad Juhoslávie spôsobom, ktorý mal za následok krvavú občiansku vojnu. Srbsko, vlastne Spolková republika Juhoslávia sa ocitla pod ťarchou sankcií. Nastúpila kríza, nedosta-

tok paliva, hyperinflácia – jedna z najväčších na svete. Všetko sa „skončilo“ vojnou v Kosove a v Metochii a bombardovaním krajiny (jar – leto 1999). Možno by sa toto historické obdobie malo opísať krajšie, no je to najlepšie vysvetlenie, prečo sme jednoducho nemali príležitosť organizovať takéto aktivity. No myslím, že táto otázka si predsa zasluhuje pozornosť a má zmysel. Totiž z časového hľadiska treba mať na zreteli, že štúdium, ako najkrajšie obdobie života, je potrebné zaradiť do historického kontextu. My, ako študenti sme sa intenzívne priatelili. Takmer všetci sme boli proti ústrednej vláde a chodili sme na veľké protesty demokratickej opozície a čítali sme veľa kníh. Knihy boli našim oknom do sveta. A vtedy, v lete roku 1994, vybrala niekoľkých z nás naša profesorka Milena Milin, aby sme ako najlepší študenti išli na jeden mesiac do Grécka, učiť sa grécky jazyk a zoznámiť sa z gréckou kultúrou v Kavale (Grécko). Bola to humanitná pomoc gréckeho štátu. Solúnske archeologické múzeum, Vergina a hrobka Filipa II. otca Alexandra Macedónskeho, kláštory Svätej hory – Atosu, plodná Trácia a Macedónia... Ako potom nemilovať históriu? Vzácna skúsenosť a dobrý príklad, že sa oplatí byť dobrým študentom.

● *História je učiteľkou života. Čo naučila teba, alebo čo ti dala pre tvoj súčasný život?* Tieto Ciceronove slová sú univerzálnou múdrosťou, ktorú je ťažké komentovať. Čistá filozofia histórie. Každý z nás sa zhodne na tom, že história je učiteľkou života a že je podstatná a dôležitá, ale väčšina si toho nie je vedomá. Dôležitá je pre celú spoločnosť a spoločenstvá, alebo budem presnejší, pre elity, ktoré v mene nácií a štátov celého sveta prinášajú rozhodnutia. No rovnako tak i pre nás jednotlivcov, aj pre naše rodiny. Problém je však v dojme, že sa história stále opakuje. Nie ako cnosť (učiteľka, ktorá zachováva pozitívne skúsenosti z minulosti), ale ako ustálená zákonitosť, chyba, a zlý osud, ktorý človečenstvo cyklicky vedie do veľkých nešťastí, vojen a krviprelievání. Jednotlivci, ale aj celé národy, ktoré sa nepoučia „zo svojej histórie“ sú odsúdení na zabudnutie, zánik identity a inú záhubu. Elity kontra jednotlivci a masy sú osobitnou vrstvou samou pre seba. Zodpovedajú za *status quo*, a preto manipulujú s pamäťou a históriou, kontrolujú zabúdanie a formujú tradíciu pamäti. Nech tu uzavriem: učiteľku musíme chápať, ale nie za pomoci tých, ktorých výkriky a hlasy sú najhlučnejšie. Preto je významná historiografia ako veda. Čo sa týka individuálnej existencie, každý deň i každý rok sú pre nás mikrodejinami. Preto sa treba spoľahnúť na uzávery, ktoré dokáže vytvoriť človek sám na základe vlastnej skúsenosti. Čo sa týka náhľadu na veľkú históriu, dnes som veľmi opatrný vo svojich hodnoteniach. Ako by som všetko, čo sa nám „dnes“ stáva, už niekde čítal. Nie sú tu stredobodom pozornosti nové formy a manifestácie udalostí, ale panujúce štruktúry a mentalita, ktorá sa ako kategória spoločností pomaly cez storočia mení.

● *Ako vysokoškolský pedagóg vidíš nejaké veľké rozdiely medzi súčasnými študentami a tými z minulosti? Povedzme o jednu alebo dve generácie dozadu?* Medzi nami pedagógmi je to častou otázkou. Určite sú rozdiely, stále viacej a viacej, z generácie na generáciu. Pesimisti by povedali, že nemajú záujem, ale ja si to nemyslím. Myslím si, že študenti sú v priemere stále tí istí, ale žijú vo svojom čase, držia krok s dobou. Ak ich správne oslovíme, tí ktorí sú talentovaní – nadaní, budú mať príležitosť prosperovať a stanú sa z nich dobrí odborníci. Podstata je, ako som

už povedal, v dobe, ktorá nás so svojimi novými technológiami zaplavuje rýchlosťou, ktorú je ťažko sledovať. Dnes študent nepríde na „konzultačky“ s ceruzkou a zošitom, ale s mobilom. Pre to mám pochopenie. Prvú verziu seminárnej práce niektorí z nich nebudú koncipovať na základe jednej alebo viacerých kníh, ale na základe Wikipédie a instantných internetových obsahov. Preto im s najlepším úmyslom poviem, že v čítaní je podstata vedomosti, a to ako vedeckých prác, tak i beletristiky. Nie je dôležité, či sú tie knihy v digitálnom tvare, dokonca, to je ich budúcnosť, aby nám boli sprístupnené. Aby sa študent dejín stal intelektuálom, musí zvládnuť početné knihy. Zoznámim sa so štýlom, spôsobom kompozície obsahu, metodológiou prezentovania faktov a uzávermi jedného autora. Iba potom je povolené, aby povedal svoju kritickú mienku. Odcudzenie sa od čítania kníh je veľkým klamom, určeným pre všetkých tých, ktorým nie je súdené, aby im história (veda) bola učiteľkou života. Z druhej strany ponúkajú sa instantné diplomy a hodnosti ako banálny trhový tvar. Veď to bolo i v stredoveku. Pomaly sa všetko vracia k starému sovietskemu vtipu. Opýtali sa nového sovietskeho akademika, ako sa dostal na také vážene postavenie, „po kľúči“ z nejakej ďalekej sibírskej republiky alebo či prečítal najnovšie dielo Maxima Gorkého. A on na to odpovedal: „[utka], nemám času čítať, ja iba píšem.“

● *Aké máš plány do budúcnosti, povedzme z krátkodobého alebo dlhodobého hľadiska z pohľadu rozvoja vedného odboru histórie?*

Čo sa týka plánov do budúcnosti, ešte stále ich nemám, a to ma dodatočne motivuje, pretože žijem v presvedčení, že sú moje idey založené na dobrých prameňoch a že, ak budem vytrvalý, z nich vzniknú práce, ktoré poskytnú niečo nové, čo je v medievalistike relatívne zriedka možné. V srbskej (môžete čítať i juhoslovanskej) literatúre svojho času boli dvaja kandidáti na Nobelovu cenu. No nakoniec ju dostal iba Ivo Andrić. Touto príležitosťou parafrázujem myšlienku druhého kandidáta, taktiež veľkého spisovateľa Mešu Selimovića, ktorý vo svojom románe *Derviš a smrť* na jednom mieste hovorí, že je s človekom najneistejšie medzi 40. a 50. rokom života. Pretože nie je už viac mladým a nemá ani dostatočne vysoký vek, aby bol starým. Ja som v minulom období, zhodou okolností, dosť písal. Hral som mladého. Konečne, som na základe chronológie Mešu Selimovića vošiel do mierneho prístavu zrelosti. Predsa, získaná skúsenosť a doterajší výskum sú pre mňa záväzkom, aby som napísal biografickú monografiu o jednom, nie každodennom, manželskom panovníckom páre z 13. storočia – o ruskom kniežati Rostislavovi Michailovičovi a Anne. Rostislav bol zať uhorského kráľa, Haličské knieža, pán Mačvi a bulharský cár. Jeho manželka, kňažná Anna, dcéra Belu IV. bude v tejto povesti strednej Európy a Balkánu hlavnou hrdinkou. Toľko o plánoch, hodných spomenutia.

● *Počas svojho pôsobenia na katedre histórie si sa stretol s mnohými osobnosťami. Ktoré ta najviac oslovili, či už ľudsky alebo pracovne a prečo?*

Fakulta v stredovekom význame bola miestom slobody a diskusie. Dúfam, že je ním i dnes. Počas štúdia som navštevoval prednášky, ktoré viedli až traja akademici, profesori Brukner (archeológ), Gavrilović (historik Srbov v Habsburskej monarchii) a Popov (Všeobecné dejiny novoveku), ako i mnohí iní. Iba neskoršie som zistil veličinu Dušanki Dinićovej Kneževićovej. Profesorka Dušanka nám prednášala srbské stredoveké

dejiny. Mala tichý, monotónny hlas. Čítala zo svojho sivého zošitu tak, že po 15 minútach takmer všetci opustili jej prednášky. Veľký obrat nastal, keď sme boli prítomní na jej (vtedy avantgardnej) prednáške o stredovekých ženách v Dubrovniku. Dušanka napísala doteraz neprekonateľnú knihu *Postavenie žien v Dubrovniku v XIII. a XIV. storočí*, k tomu i tri veľké monografie z dubrovnických dejín, a jedna z nich sa týka kontaktov Dubrovníka a Uhorského kráľovstva v stredoveku. Dušanka desaťročia trávila letné dovolenky v Dubrovniku, ale nie na pláži, ale v archíve. Chceme povedať, že medievalistika v Srbsku mala dve lebo tri veľké školy. Jedna je byzantologická (Georgije Ostrogovski), ktorá sa opierala o grécke a staroslovanské pramene. Druhá sa opierala o latinské pramene zachované v Dubrovnickom archíve a inde (Ivan Božić, Sima Ćirković). Odborníci tej školy skúmali srbsko-uhorské vzťahy aj v Maďarskom národnom archíve v Budapešti. Jej hlavným predstaviteľom je i dnes profesor Peter Rokay. On bol mojím učiteľom, mentorom a šéfom, ktorý ma prijal za asistenta na fakultu.

● *Z úvodného životopisu sa dozvedáme niekoľko osobných informácií. Ktoré udalosti považuješ za najdôležitejšie a prečo?*

Pri tejto príležitosti by som chcel zdôrazniť, že takou udalosťou boli stretnutia s už spomenutým profesorom Petrom Rokayom. U neho som sa dlhé roky učil remeslu mediavistu. Po obhajobe magisterskej tézy, mi profesor vysvetlil, že doteraz som skúmal to, čo bolo známe a relatívne ľahké (Haličsko-volínska Rus), a že teraz musím zdolať niečo nové, neznáme. Určil mi tému „Rodina Drugeth v stredoveku“. Naozaj, o Drugethovcoch som vtedy nevedel vôbec nič, okrem hmlitej spomienky na kamenný erb so siedmimi drozdami na bráne Užhorodskej pevnosti na Ukrajine, ktorú som raz navštívil. Bolo to mesto a erb rodiny Drugethovcov. Rokay mi taktiež vyjasnil, že túto tému neobsiahnem (nenapíšem) rýchlo, pretože i on svoju doktorскую prácu, venovanú rodine Maróthy, skúmal osem rokov. Z jednej strany som bol odrádzaný, ale z druhej strany mi profesor pomohol v zdolávaní paleografie a v porozumení tých termínov z listín, ktorých význam nebol zaznamenaný v slovníkoch, za čo som mu i dnes veľmi povďačný. Osobitnú vďaku mu dlhujem za výber témy. Písať o nekaždodennej šľachtickej rodine Drugethovcov, ktorých história je roztrúsená od Francúzska a južného Talianska až po dnešné východné Slovensko alebo Vyšehrad v Maďarsku, bolo veľmi poučné. Na konci výskumu som o „vzstupe rodiny Drugethovej počas dynastie Anjouovskej dynastie“ napísal knihu, v ktorej som sa pokúsil poskladať aspoň nejaké čriečky z mozaiky minulosti tejto silnej rodiny, aspoň do polovice XIV. storočia. Prial by som si, aby táto kniha bola jedného dňa preložená do slovenčiny. Nie kvôli mne, ale kvôli Drugethovcom a Slovensku.

Výskum rodiny Drugethovcov ma viedol cestami a mestami po strednej Európe, na ktorých som sa zoznámil s početnými historikmi. „Po stopách Drugethovcov“ som toľkokrát navštívil Slovensko, kde mi slovenskí historici poskytli veľkú pomoc a stali sme sa dobrými kamarátmi. Nebudem ich pri tejto príležitosti menovať, pretože sa obávam, aby som niekoho chybou na tejto ceste nevynechal: od Bratislavy, cez Nitru, Trnavu, Banskú Bystricu, Ružomberok až po Prešov a Košice. Predsa, jedno meno musím spomenúť. Vlastne, teraz už dávno, v roku 2004 sa v Novom Sade na Katedre dejín objavil kolega Peter Šoltés, ktorý tu navštevoval letnú školu srbského jazyka. Peter mi potom otvoril dvere ku kolegom medievalistom počas mojej prvej návštevy v Bratislave.

Touto príležitosťou nesmiem zabudnúť spomenúť, že som hrdý na realizáciu srbsko-slovenskej historiografickej bilaterálnej spolupráce. Vďaka úsiliu profesora Miroslava Daniša a Martina Hurbaniča, kde som i ja zo srbskej strany dal svoj prínos, Katedra dejín Filozofickej fakulty Novosadskej univerzity a Katedra všeobecných dejín Filozofickej fakulty Univerzity Komenského v Bratislave mali dva spoločné projekty venované srbsko-slovenským vzťahom cez históriu (Slovensko a Srbsko v európskej histórii: kontakty a medzinárodná spolupráca), ktoré boli spoločne financované Slovenským a Srbským štátom (2009/10; 2010/11).

- *Medzi slovenským a srbským vysokoškolským systémom sú určité diferenciácie. Ako by si zhodnotil tieto rozdiely?*

Každé univerzitné a akademické prostredie má svoje charakteristiky, tradíciu a pravidlá. Predsa sa mi zdá, že rozdiely sú minimálne. Všetci sme časťou tzv. Bolonského procesu (reformy). Aby nebolo monotónne, každé štyri roky nasleduje nová akreditácia. Musím priznať, že mnohí moji kolegovia sú tichými protivníkmi tohto systému. Štúdium je, ako i u vás, rozdelené na tri stupne: bakalárske, magisterské a doktorandské. Od aktuálneho akademického roka, aj u nás na konci bakalárskeho (základného) štúdia (3+1 roky), sú povinné obhajoby záverečnej (bakalárskej) práce. Aká bude kvalita tých prác, to uvidíme. Možno by bolo lepšie, aby sa študenti sústreďili na písanie dobrej magisterskej práce, ako zavŕšenia päťročného štúdia. Na rozdiel od vás, v Srbsku neexistuje dvojpredmetové profilové štúdium (medziodborové štúdium), čo znamená, že sa výlučne študuje iba história. Zdá sa mi, že vaše riešenie dáva väčšiu možnosť študentom zamestnať sa. U nás je štúdium integrované: národné a všeobecné dejiny. Magisterský študent je pedagóg i historik, archivista alebo muzeológ. V princípe rozdiely nie sú veľké a profesionálny jazyk nás historikov je, našťastie, spoločný. Keď sa stretneme, rozumieme si, problémy a výzvy sú nám zrejme. Tešil som sa, keď k nám cestou programu medzinárodnej výmeny prišli študenti zo Slovenska, ako aj, keď naši odchádzali do Ružomberka, Banskej Bystrice alebo Prešova. Bolo to tak, pokým to pandémie COVID-u nezastavila.

- *V súčasnosti prebieha reforma univerzitného školstva na Slovensku. Je niečo podobné „na programe dňa“ aj v Srbsku?*

Žiaľ, nie som oboznámený s novými univerzitnými reformami u vás. Reformy sú, zdá sa mi, nevyhnutné a takmer večnou témou bez ohľadu na čas a spoločenské potreby. Keďže k nám prichádzajú „z hora“, musíme ich akceptovať, aby sme z procesu nevypadli. Pri tejto príležitosti sa chcem s vami podeliť o jednu pravdivú anekdotu viazanú za akademika Slavka Gavriloviča. Keď sa akademika opýtali, čo si myslí o jednej reforme vzdelávania, ktorá práve prebiehala, odpovedal, že reformy sú niečo od čoho múdry ohlúpne, no ten hlúpy sa nestane múdrejším.

- *Kde by si chcel vidieť univerzitu v Novom Sade približne o desať rokov?*

Univerzita v Novom Sade (založená 1960) je veľká korporácia. Po Belehradskej univerzite je druhá vo význame a veľkosti v Srbsku. Má viac ak o 50 000 študentov a viac ako 5 000 zamestnaných. Žartom hovoríme, že po „úspešnej transformácii“ po páde komunizmu, keď boli zavreté veľké podniky, Univerzita v Novom Sade

zostala najväčším „podnikom“, ktorý zamestnáva ľudí, a vďaka študentom dáva životný rytmus mestu. Niektoré fakulty, ako napríklad poľnohospodárska majú tradíciu a reputáciu, keďže sme ako Vojvodina prevažne poľnohospodárskym krajom. O desať rokov, pravdepodobne bude na tom istom mieste, s novými študijnými programami spätými s informačnými technológiami, a bude mať menej študentov. Tento osud môže očakávať aj moja filozofická fakulta (založená skôr ako Univerzita v roku 1954). Stretávame sa s faktom, že máme stále menej detí a žiakov. Je to dôsledkom všeobecného demografického úpadku a veľkej migrácie občanov do západnej Európy a Severnej Ameriky. Ani Srbsko nie je v tom výnimkou. Sú tu aj súkromné fakulty, ktoré rastú ako huby po daždi a podobne ako stredoveké *indulgentia* (odpustky) ponúkajú diplomy, za ktorými stoja podozrivé vedomosti. To sú výzvy, ktoré nás v budúcnosti čakajú.

- *A na záver by som si dovoľil aj jednu osobnejšiu otázku. Aké sú tvoje osobné alebo vedecké plány do blízkej budúcnosti*

Vďaka pandémie COVID som posledné dva roky strávil za počítačom a neopúšťal som Srbsko. Preto by som sa chcel prihlásiť na dve konferencie, ktoré, ak bude šťastie, sa uskutočnia v máji a júni. Obe budú v Poľsku. Prvá je v Racibórz-e ako memoriál na predčasne zomrelého kolegu historika Norberta Miku (ináč môjho dobrého kamaráta). Druhú organizuje kolega Adrian Jusupović vo Varšave s názvom: *Market Towns and Trade from the Elbe to the Yenisei (10th-15th centuries)*. Či sa tie plány uskutočnia, sa čoskoro uvidí.

Ďakujem za rozhovor.

Pripravil Miroslav Huťka